

Digitaliseringens påverkan på revisionsbranschen

En kvalitativ studie hur digitaliseringen har
påverkat revisionsbranschen

Jessica Bertlin

Examensarbete för företagsekonomi (YH) -examen

Utbildningen för företagsekonomi

Vasa 2021

EXAMENSARBETE

Författare: Jessica Bertlin

Utbildning och ort: Företagsekonomi, Vasa

Inriktning: Ekonomiförvaltning

Handledare: Cilla Salo

Titel: Digitaliseringens påverkan på revisionsbranschen – En kvalitativ studie hur digitaliseringen har påverkat revisionsbranschen

Datum: 21.11.2021

Sidantal: 40

Bilagor: 2

Abstrakt

Detta examensarbete handlar om digitaliseringen inom revisionsbranschen. Utvecklingen inom revision sker i väldigt snabb takt. Revisionsbranschen är en av de branscher som blivit mest påverkad av digitaliseringens utveckling eftersom flera arbetsuppgifter har ersatts med den nya tekniken. En revisors uppgift är att granska företagets bokslut för att säkerställa att företagets bokföring är lagenlig och korrekt gjord. Det har ställts nya krav på revisionsbranschen och det finns antydningar på att rollen som revisor kommer stå inför stora förändringar de kommande åren.

Syftet med mitt examensarbete var att undersöka hur revisorns arbete har förändrats på grund av digitaliseringen samt vad för- och nackdelarna är med digitalisering. För att få en helhetsbild över ämnet börjar examensarbetet med en teoridel. I teoridelen kommer det att redogöras allmän information om revision och digitalisering. I den empiriska delen har jag gjort en kvalitativ intervju med tre personer som arbetar med revision för att få fram deras åsikter kring digitaliseringen inom revision.

Resultatet blev att digitaliseringen har en positiv påverkan på revisionen. Tillämpningen av digital teknik har gjort att det blivit lättare att granska hela materialet med hjälp av dataanalyser, vilket har lett till ökad tillförlitlighet i revisionen. Automatiserade processer kan resultera i att avvikelser kan lättare identifieras. Det har blivit allt viktigare att revisorer har goda IT-kunskaper och analytisk förmåga.

Språk: svenska

Nyckelord: revision, digitalisering, automatisering, dataanalys, molnbaserade tjänster

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Jessica Bertlin

Koulutus ja paikkakunta: Liiketalous, Vaasa

Suuntautumisvaihtoehto: Taloushallinto

Ohjaaja: Cilla Salo

Nimike: Digitalisaation vaikutus tilintarkastusalaan - Laadullinen tutkimus siitä, miten digitalisaatio on vaikuttanut tilintarkastusalaan

Päivämäärä: 21.11.2021

Sivumäärä: 40

Liitteet: 2

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö käsittelee tilintarkastusalan digitalisaatiota. Tilintarkastuksen kehitys on erittäin nopeaa. Tilintarkastusala on yksi niistä toimialoista, joihin digitalisaation kehitys on vaikuttanut eniten, sillä useat tehtävät ovat tulleet osaksi uutta teknologiaa. Tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa yhtiön tilinpäätös varmistaakseen, että yhtiön kirjanpito on laillinen ja oikea. Tilintarkastusosalalle on asetettu uusia vaatimuksia ja on viitteitä siitä, että tilintarkastajan roolissa on tulevina vuosina edessä suuria muutoksia.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten tilintarkastajan työ on muuttunut digitalisoinnin myötä, ja mitkä ovat digitalisaation edut ja haitat. Kokonaiskuvan saamiseksi aiheesta opinnäytetyö alkaa teoreettisella osalla. Teoriaosassa annetaan yleistä tietoa auditoinnista ja digitalisoinnista. Empiirisessä osassa on tehty kvalitatiivinen haastattelu kolmen auditoinnin parissa työskentelevän henkilön kanssa saadakseen näkemyksiä auditoinnin digitalisaatiosta.

Tuloksena on, että digitalisaatiolla on myönteinen vaikutus tilintarkastukseen. Digitaalitekniikan soveltaminen on helpottanut koko aineiston läpikäyntiä data-analyysien avulla, mikä on lisännyt tarkastuksen luotettavuutta. Automaattista prosessia voidaan käyttää, jotta poikkeamat voidaan tunnistaa. On tullut yhä tärkeämpää, että tilintarkastajilla on hyvät IT-tiedot ja analyttiset taidot.

Kieli: ruotsi

Avainsanat: tilintarkastus, digitalisointi, automaatio, data-analyysi, pilvipohjaiset palvelut

BACHELOR'S THESIS

Author: Jessica Bertlin

Degree Programme: Bachelor of Business Administration

Specialisation: Financial management

Supervisor: Cilla Salo

Title: The Impact of Digitalisation on the Auditing Industry – A qualitative study of how digitalisation has affected the auditing industry

Date: 21.11.2021

Number of pages: 40

Appendices: 2

Abstract:

This thesis is about digitalisation in the auditing industry. Developments in auditing are taking place at a very fast pace. The auditing industry is one of the industries that has been most affected by the development of digitalisation, as several tasks have become part of the new technology. An auditor's task is to review the company's financial statements to ensure that the company's accounting is legal and accurate. New demands have been placed on the auditing industry and there are indications that the role of auditor will face major changes in the coming years.

The purpose of my thesis was to investigate how the auditor's job has changed due to digitization and what the advantages and disadvantages of digitization are. To get an overall picture of the subject, the degree project begins with a theoretical part. In the theory part, general information about auditing and digitization will be provided. In the empirical part, I have conducted a qualitative interview with three people who work with auditing to get their views on digitalisation in auditing.

The result was that digitalisation has a positive impact on auditing. The application of digital technology has made it easier to review the entire material with the help of data analyzes, which has led to increased reliability in the audit. Automated processor can be used in that deviations can be identified. It has become increasingly important that auditors have good IT knowledge and analytical skills.

Language: Swedish

Key words: auditing, digitization, automation, data analysis, cloud-based services

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och problemformulering	2
1.2	Frågeformulering.....	2
1.3	Avgränsning	3
1.4	Metod och tillvägagångssätt	3
1.5	Reliabilitet och validitet	3
1.6	Disposition.....	4
2	Revision.....	5
2.1	Väsentlighet	6
2.2	Revisionsprocessen	7
2.3	Informationsinsamling	7
2.4	Att acceptera eller behålla uppdraget	8
2.5	Riskbedömning.....	8
2.6	Planering	9
2.7	Granskning och granskningsåtgärder.....	9
2.8	God revisionsred	10
2.9	Internationella standarder för revision	10
2.10	Revisorsexamen	11
3	Digitalisering.....	12
3.1	Automatisering.....	12
3.2	Dataanalys	13
3.3	RPA.....	14
3.4	Artificiell intelligens	15
3.5	Big Data.....	15
3.6	Molnbaserade tjänster	16
4	Framtidsförväntningar på revisionen	17
4.1	Framtida utmaningar och påverkan av Covid-19	18
4.2	Kompetenser som kommer behövas av framtida revisorer	18
5	Empiriskt resultat	20
5.1	Undersökningsmetod.....	20
5.2	Utförande av intervjun	20
5.3	Presentation av respondenter	20
5.4	Presentation av frågorna	21
5.5	Frågorna i enkäten	21
6	Resultat	23
7	Analys.....	32

7.1	Kritisk granskning.....	35
8	Sammanfattning.....	37
8.1	Hur har revisorns roll förändrats på grund av digitaliseringen?.....	37
8.2	Vilka är för- och nackdelarna med digitaliseringen inom revisionsyrket? ...	38
9	Litteraturlista.....	40

Bilagor

Bilaga 1 – Informationsbrev

Bilaga 2 – Intervjufrågor

Figurer

Figur 1 – Sammanfattning av hur revisorns roll förändrats på grund av digitaliseringen

Figur 2 – Sammanfattning av fördelarna med digitalisering inom revision

Figur 3 – Sammanfattning av nackdelarna med digitalisering inom revision

Lista över förkortningar

AI – Artificiell Intelligens

BIG FOUR – De fyra största internationella revisionsorganisationerna PwC, Ernst & Young, Deloitte och KPMG

CGR – Centralkammarens godkänd revisor

ESG – Environmental, social and governance, hur produkter och tjänster bidrar till en hållbar utveckling

FAR – Föreningen för revisionsbranschen

GR – Godkänd revisor

IAASB – International Auditing and Assurance Standards Board

IFAC - International Federation of Accountants

ISA – International Standards on Auditing

ISQC 1 – kvalitetskontroll för revisionsföretag som utför revision

OFRG – Godkänd revisor inom den offentliga förvaltningen och ekonomin

PRH – Patentti ja rekisterihallitus

PRS – Patent- och registerstyrelsen

RPA – Robotic Process Automation

Definitioner

Artificiell Intelligens – En maskins förmåga att visa människoliknande drag

Big Data – Stor mängd data av sådan storlek att det är svårt att bearbeta den med traditionella databasmetoder

Digitalisering – Automatiserade processer och sätt som gör arbetet effektivare. Digitalisering förklaras i mitt examensarbete som användningen av teknik och digitala verktyg inom revision genom automatisering, dataanalyser och molntjänster

Dataanalys – Avancerade analyser av stor mängd data som gör det möjligt att granska och upptäcka samband

Molnbaserade tjänster – Tjänster som är tillgängliga online

1 Inledning

Utvecklingen inom revision sker i snabb takt. Revisionsbranschen är en av de branscher som blivit mest påverkad av digitaliseringens utveckling eftersom flera arbetsuppgifter har ersatts med den nya tekniken. En revisors uppgift är att granska företagets bokslut för att säkerställa att företagets bokföring är lagenligt och korrekt gjord. Det har ställts nya krav på revisionsbranschen och det finns antydningar på att rollen som revisor kommer att stå inför stora förändringar de kommande åren.

Ur ett revisionsperspektiv har digitaliseringen som syfte att med hjälp av digital teknik effektivisera och förbättra revisionsverksamheten. Automatisering, artificiell intelligens och användning av olika dataanalyser har blivit vanligare inom revisionsarbetet. Med dataanalyser menar man avancerade analyser på stora mängder data för att kunna upptäcka mönster i den analyserade datan och dra slutsatser om datans kvalitet d.v.s. om datan är trovärdig. Den digitala tekniken Big data och automatisering kommer att ha stor påverkan på branschen. Med Big data avser man en icke-specifik dataterm som kan behandla stora mängder data. Det krävs speciella metoder som hanterar detta och med hjälp av en avancerad analys förenklar informationen som data innehåller.

Revisionsbranschens utveckling gör att IT-kunskap blivit allt viktigare. IT-kunskaper och analytisk förmåga kommer att ses som en stor nyckelkompetens för revisorer i framtiden eftersom revisionen går igenom en förändring som leder till att man använder mera dataanalyser i form av analytisk granskning av företagets transaktioner. Resultatet av analyserna har visat att revisionen blir mer effektiv och heltäckande och kan baseras på en omfattande genomgång av händelser i stället för ett enda urval. Revisorn kan med hjälp av teknologin få en mer övergripande bild av verksamheten och hjälpa företaget med svårare frågeställningar på en företagsstrategisk nivå.

I detta examensarbete kommer jag att undersöka hur digitaliseringen har påverkat och förändrat revisorns arbete samt vilka för- och nackdelarna digitaliseringen har på revisionsyrket. I den empiriska delen kommer jag att göra en intervju i form av en enkät som jag skickat ut till personer som arbetar med revision, för att analysera och tolka deras åsikter om digitaliseringens påverkan på revisionsyrket.

1.1 Syfte och problemformulering

Syftet med detta examensarbete var att skapa en förståelse för hur digitaliseringens har förändrat revisorns arbete. Syftet var också att ta reda på hur digitaliseringen i form av automatisering, dataanalys och molnbaserade tjänster har påverkat revisionsyrket. Jag kommer att undersöka vad dessa tillämpningar har gett för effekt på revisionsprocessen, samt vilka för- och nackdelar digitaliseringen har på själva revisionsarbetet. Digitaliseringen har förändrat förutsättningarna för hur en revision bör genomföras på det effektivaste sättet. För att jag ska uppnå examensarbetets syfte som nämns i följande kapitel har en kvalitativ metod använts för att jämföra processen mellan revisionsföretag som hör till Big Four. Big Four är en benämning som hänvisar till de fyra största internationella revisionsorganisationerna. Dessa organisationer är PwC, Ernst & Young, Deloitte och KPMG.

Tidigare forskning har undersökt hur digitaliseringen har påverkat revisionsprocessen och hur revisorernas roll är i förändring. Den främsta faktorn bakom förändringen i revisionsprocessen är ökningen av den tekniska kompetensen, som bland annat gäller kunskap inom IT och förmågan att tolka dataanalyser. I samband med digitaliseringen har revisorns arbete gått från att undersöka och granska fysiska dokument till en mer personlig kontakt med kunder och noggrannare analysgranskning. (Future, 2016).

1.2 Frågeformulering

Mitt syfte med detta arbete var att få en större inblick i revisionsprocessen och att undersöka hur digitaliseringen har påverkar revisionsbranschen. För att uppnå syftet med examensarbetet undersöktes följande frågeställningar undersökas:

- Hur har revisorns roll förändrats på grund av digitaliseringen?
- Vilka är för- och nackdelarna med digitaliseringen inom revisionsyrket?

1.3 Avgränsning

Examensarbetet avgränsades till finländska revisorer och finländsk revisionsprocess. Jag kommer att undersöka revisionsprocessen och hur digitaliseringen går till på revisionsföretag som hör till Big Four i Finland.

1.4 Metod och tillvägagångssätt

Forskningsmetoden som valdes för detta arbete är en kvalitativ metod, eftersom den metoden är mest relevant för denna typ av arbete. Med tanke på mina frågeställningar och enkätintervju med respondenter, anser jag att en kvalitativ forskningsmetod passar bäst. När man gör en kvalitativ studie samlar man in information som beskriver ett ämne. Dessa kan vara intryck, åsikter och synpunkter. När man jämför undersökningsmetoderna kvalitativ- och kvantitativ metod med varandra är kvalitativ metod sådant som går att beskriva med ord medan kvantitativa metoder går att beskriva med siffor. (Bryman & Bell, 2017).

I den empiriska delen har jag gjort en intervju med hjälp av en enkät som jag skickat ut till personer som arbetar med revision. Revisorerna har fått välja om de ville svara på enkäten via epost eller om de ville ta det via en virtuell intervju. Syftet var att få svar på revisorernas tankar och åsikter hur digitaliseringen har påverkat deras bransch. Enkäter har många fördelar jämfört med intervjuer. Enkäter går fort att administrera och kan skickas åt flera respondenter på samma gång. Dessutom passar det bättre för respondenten eftersom de kan besvara på frågorna när de har tid. (Bryman & Bell, 2017).

1.5 Reliabilitet och validitet

Med begreppen reliabilitet och validitet syftar man på de mått som används för att få fram den önskade informationen från undersökningen. Tillförlitligheten kopplas ihop med reliabilitet. Reliabiliteten bestäms av hur mätningarna har gjorts och hur noggrant informationen har bearbetats. Validitet innebär att man håller sig till det ämne man undersöker och i en kvalitativ undersökning är inte validiteten enbart kopplad till datainsamlingen. (Bryman & Bell, 2017). Resultatet av detta kommer presenteras senare i examensarbetet.

1.6 Disposition

Uppbyggnaden av mitt examensarbete är följande:

Kapitel 1 – Läsaren får en introduktion till bakgrund, syfte och problemformulering

Kapitel 2 – Introduktion till revision

Kapitel 3 – I kapitlet presenteras vad digitaliseringen innebär

Kapitel 4 – I kapitlet presenteras framtidsförväntningar på revision

Kapitel 5 – I kapitlet presenteras den insamlade empirin

Kapitel 6 – I kapitlet presenteras resultatet

Kapitel 7 – Kapitlet består av analys av den insamlade empirin

Kapitel 8 – Sista kapitlet sammanfattar ämnet

Kapitel 9 – Litteraturförteckning

2 Revision

I denna del av arbetet presenteras vad revision innebär. Kapitlet kommer att ta upp grunderna i revision, förklara när revision behövs och vad revisionsprocessens olika steg och huvudfaser innebär för att läsaren skall få en bättre kunskap om ämnet som mitt examensarbete bygger på.

Revision innebär att en revisor granskar ett företags bokföring, bokslut och övriga dokument. Syftet med detta är att säkerställa att företagets verksamhet är lagenlig och att det inte finns väsentliga fel i bokslutet. Revisorn ska vara godkänd av Patent- och registerstyrelsen. Efter granskningen gör revisorn en revisionsberättelse som är en skriftlig rapport över granskningsprocessen och eventuella upptäckter. Revisionsberättelsen är en offentlig handling och den fastställer att bokslutet ger en rätt bild av företagets resultat och ekonomiska ställningen. En revision sker efter att räkenskapsperioden har tagit slut. Vid behov kan också revisionen inledas under räkenskapsperioden. Revisionen ska vara gjord före bokslutet fastställs. (Suomi.fi, 2019).

Enligt revisionslagens 2 kap. 2 § är ett företag revisionskyldigt ifall det uppfyller minst två av följande gränsvärden:

- 1) en balansomslutning på 100 000 euro
- 2) omsättning på 200 000 euro
- 3) tre anställda i medeltal under två efter varandra följande räkenskapsperioder.

Dessa krav ska uppfyllas på föregående och den avslutande räkenskapsperioden. Om det är en sammanslutning vars huvudsakliga bransch är ägande och hantering av värdepapper ska alltid en revisor väljas. Man kan välja en revisor även om inte lagens villkor uppfylls. Då skriver man in bestämmelsen om att ha revisor i bolagsordningen, stadgarna eller delägaravtalet. Nyttan att välja revisor är oftast större för ditt företag än kostnaderna för att välja revisor. Om man förutspår att företaget kommer att växa snabbt och att revisionskyldigheten snart kommer att uppfyllas kan det löna sig att frivilligt välja revisor. Finansiärer kan ibland kräva revisionsgranskade bokslut. (Suomi.fi, 2019).

Målet med revisionen är att revisorn skall kunna ge ett uttalande om bokslutet är gjort enligt de normer som föreskrivs om uppgörandet av bokslut. Om en revision är riskbaserad är det viktigt att revisorn försäkras sig att bokslutet inte innehåller väsentliga felaktigheter.

Om man vill utveckla sitt företag kan det också vara bra att anlita en revisor, som kan identifiera eventuella problem och hitta rätt lösning på problemen. Revisorer kan också hjälpa med rådgivning i företaget, eftersom revisorn får så bra insyn i företaget de reviderar. (PWC, u.å).

2.1 Väsentlighet

Väsentlighet är ett grundläggande begrepp inom revision. Revisorn har ett ansvar över att skaffa en rimlig säkerhet över att det finansiella rapporterna inte innehåller väsentliga fel och sedan grunda sitt uttalande enligt detta. Detta tillämpas både när revisorn planerar och utför revisionen och när det bedöms om hur de eventuella konstaterade felaktigheterna påverkar revisionen. I slutskedet av granskningen ska även revisorn göra en slutsats om hur de orättade felen är väsentliga för revisionen. En felaktighet kan anses vara väsentlig om de kan väntas påverka det ekonomiska beslutet. (PRH, 2021).

Väsentligheten kan delas upp i högre och lägre väsentlighet. Enligt Eklöv Alander leder en högre väsentlighet till en mindre omfattande granskning. En högre väsentlighetsgräns accepteras om företaget har god ordning på sin redovisning och den interna kontrollen eftersom det leder till att risken för väsentliga felaktigheter blir lägre och en lika omfattande granskning är inte lika nödvändig. Om det gäller en lägre väsentlighet blir det en mer omfattande granskning. Ifall om revisorn upptäckt fel i redovisningen under tidigare år och sämre intern kontroll kan det vara frågan om en lägre väsentlighet och i sådana fall behövs oftast en mer omfattande granskning. (Eklöv-Alander, 2019).

Definitionen på väsentlighet enligt den internationella standarden om väsentlighet ISA 320 är följande:

”Felaktigheter, även utelämnanden, betraktas som väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i de finansiella rapporterna” (IFAC, ISA320, 2019).

2.2 Revisionsprocessen

Planeringen av en revision anses vara den viktigaste fasen i de flesta revisionsuppdrag. Eftersom det är då revisorn planerar hur uppdraget ska utföras så revisionen ska bli så effektiv som möjligt. Den process som revisorn följer under en granskning kallas revisionsprocess. Alla steg i revisionsprocessen är nödvändiga för att säkerställa hög kvalitet i vad revisorn utför åt bolagsstämman och företagsledningen. Granskningens tyngdpunkt ska ligga där väsentliga fel är störst, man brukar prata om väsentlighet och risk. Vikten med revisionsprocessen är att revisorer ska förhålla sig till att uppnå hög kvalitet. (Eklöv-Alander, 2019).

Enligt Eklöv Alander är revisionsprocessens olika steg och huvudfasad är följande:

- Informationsinsamling
- Acceptera/behålla uppdraget
- Riskbedömning
- Planering
- Granskning
- Dokumentation
- Rapportering

2.3 Informationsinsamling

Första steget i revisionsprocessen är informationsinsamling och med det menar man att revisorn får en bild av företaget och deras verksamhet. I denna fas söker revisorn svar på hur företagets affärsmodell fungerar och hur verksamheten genererar intäkter och kassaflöde. Efter informationsinsamlingen kan revisorn bedöma riskerna och granska de områden där risken för väsentliga fel är som störst. Ett vanligt område revisorerna brukar fokusera på är företagets intäkter. Både extern och intern information är intressanta för revisorn i detta skede av processen. För att revisorn ska förstå företagets marknad, konkurrenssituation inom branschen och vilka miljökrav företaget behöver leva upp till samlas externa informationen in. Interna informationen samlas in så att revisorn ska förstå verksamheten, interna kontrollen och hur redovisningen och rapporteringen har blivit gjord. För att kunna bedöma om företaget har möjligheter att fortsätta verksamheten fokuserar revisorn på hur företaget

är finansierat. Att skaffa förståelse för företagets interna kontroll och rapporteringsprocess är en mycket viktig del i informationsinsamlingen. (Eklöv-Alander, 2019).

2.4 Att acceptera eller behålla uppdraget

Särskilda regler ska följas för att se om det går att acceptera ett nytt eller behålla ett tidigare uppdrag. Före revisorn kan godkänna ett nytt uppdrag måste det granskas om företaget passar som klient för revisorn och revisionsbyrån. Även en prövning måste göras när revisorn tar ställning till att fortsätta med ett uppdrag för en befintlig klient. Dessa prövningar krävs enligt ISQC 1 och de utförs enligt ISA 220. ISQC 1 är en kvalitetskontroll för revisionsföretag som utför revisioner. ISA 220 är en revisionsstandard som behandlar revisorns specifika ansvar avseende kvalitetskontrollprocedurer för en revision. ISA 220 behandlar också ansvarsområden för en kvalitetskontrollgranskare om en sådan krävs. Detta sker före uppdraget påbörjas och görs inför varje ny revision. Då prövningen är klar och om revisorn kommit fram till att klientrelationen kan fortsätta skrivs ett uppdragsbrev för att fastställa uppdragets villkor och omfattning. Dessa uppdragsbrev upprättas enligt ISA 210. ISA 210 behandlar revisorns ansvar när det gäller att komma överens om villkoren för revisionsuppdraget med ledningen. (Eklöv-Alander, 2019).

2.5 Riskbedömning

Ett annat viktigt steg i revisionsprocessen är riskbedömningen. I denna fas identifierar revisorn riskerna för väsentliga fel i rapporterna. Steg ett i riskbedömningen är att revisorn måste bestämma sig på vilken nivå revisionsrisken som ska beaktas. Det handlar om vilken revisionsrisk revisorn är beredd att ta. Där har effektivitet och lönsamhet en betydelse. Det finns en modell som heter revisionens riskmodell som brukar användas för att bedöma de olika riskerna. Med hjälp av modellen kan det göras en plan över vilka granskningsmetoder och granskningsåtgärder som ska göras under granskningen och i avslutningsfasen. Då en betydande risk blir identifierad av revisorn ska revisorn skaffa sig en förståelse av kontroller och kontrollaktiviteter som rör just den risken. (Eklöv-Alander, 2019).

De olika revisionsriskerna är:

- Inneboende risk – Risken för att det blir fel i företagets redovisning.
- Kontrollrisk – Risken för att de egna interna kontrollerna inom företaget inte upptäcker eventuella felaktigheter i bokföringen eller rapporteringen.
- Upptäcktsrisk – Risken för att revisorn inte hittar de väsentliga felen i redovisningen.
- Revisionsriskformeln: $Revisionsrisk = inneboende\ risk * kontrollrisk * upptäcktsrisk$.

Revisionsrisken kan sammanfattas och uttryckas med ovanstående formel. Formeln berättar sambanden mellan revisions riskens olika komponenter och hur de kan utnyttjas i revisorns planering. (Carrington, 2016).

2.6 Planering

Planeringen, som innebär att analysera och bedöma risker, är en mycket viktig och avgörande del av revisionen. Uppdragsplaneringen behandlas i ISA 300. ISA 300 innebär planeringen av en revision. Planen bygger på revisionsstrategin men är en mer detaljerad version. I denna fas bedöms väsentligheten, risker och interna kontrollen och vilken granskningsmetod som revisorn ska använda sig av. Revisionsplanen är en mer detaljerad version av revisionsstrategin. Riskbedömnings planen bör framgå i planeringen. (Eklöv-Alander, 2019).

2.7 Granskning och granskningsåtgärder

En kombination av två olika granskningsmetoder blir ofta använt i granskningsdelen. Dessa består av kontrollgranskning och substansgranskning. Om företaget är litet används oftast substansgranskning. En substansgranskning innebär att revisorn granskar innehållet i olika redovisade poster. Eftersom revisorn inte granskar alla verifikationer, måste revisorn bestämma hur stor del av verifikaten som ska granskas. Detta väljs utgående från hur revisorn bedömer risken för väsentliga fel och beroende på önskemål från uppdragsgivaren. (Eklöv-Alander, 2019).

2.8 God revisionsssed

Enligt revisionslagen är en revisor skyldig att iaktta god revisionsssed vid utförandet av de uppgifter som avses i lagen. När revisorn granskar bolagets bokslut, bokföring och förvaltning ska revisorn följa god revisionsssed. Det är PRS som övervakar att lagstadgade revisioner utförs enligt god revisionsssed. (Revisionslagen 1141/2015 5 kap.§3).

Man baserar revisionssseden på följande:

- Lagar, bestämmelser och förordningar
- Internationella standarder för revisionsbranschen
- Yrkesetiska principer
- Domstolsavgöranden och myndighetsbeslut

Den viktigaste lagen är revisionslagen som reglerar revision. Den yrkesetiska verksamheten regleras av det internationella revisorsförbundet IFAC:s etiska riktlinjer. De internationella standarderna framställs av IAASB-kommittén vid IFAC.

2.9 Internationella standarder för revision

Det finns internationella revisionsstandarder (ISA) som är framtagna av The International Auditing and Assurance Standards board (IAASB) som fixar standarder för revision. Syftet de vill skapa är att revision, kvalitetskontrollen och andra tjänster ska vara av hög kvalitet. IAASB är en del av den globala redovisnings- och revisionsorganisationen International Federation of Accountants (IFAC) som gör standarden mer tydlig och begriplig. Kortfattat är ISA uppbyggt enligt:

- ISA 200 – 299 uppgifter och ansvar
- ISA 300 – 499 planering och intern kontroll
- ISA 500 – 599 revisionsbevis
- ISA 600 – 699 användning av annans arbete
- ISA 700 – 799 slutsatser och rapportering

- ISA 800 – 899 specialområden

Enligt Eklöv Alander består första delen av standardens inledning, övergripande mål inom revisionen, definitioner och krav. Den andra delen har som mål att ge vägledning i syfte till att stödja revisorn i tillämpningen av kraven som första delen innehåller. Det finns även rekommendationer för hur revisorer ska tillämpa god revisionsred.

2.10 Revisorsexamen

Inom revision kan man ta revisorsexamina. Examina är följande:

- GR-examen
- CGR-specialiseringsexamen
- OFGR-specialiseringsexamen

Då en revisor har GR-examen innebär det att hen avlagt grundexamen inom revisionsbranschen. Uppgifterna i GR-examen utreder om personen som söker om GR-examen har kunskaper att självständigt sköta om revisionsuppdrag i en bokföringsskyldig sammanslutning, stiftelse och koncern. Det är PRS som bestämmer innehållet i examensproven för GR-examen. För att få avlägga GR-examen behöver man ha en högskoleexamen som man avlagt före examenstillfället. Man behöver även ha praktisk erfarenhet av revision för att vara behörig att skriva GR-examen.

När man har avlagt GR-examen kan man fortsätta utbilda sig inom revision och då är nästa steg CGR-examen. Det är en specialiseringsexamen som utreder sökandens förmåga att självständigt sköta revisionsuppdrag i en bokföringsskyldig sammanslutning och stiftelse samt koncern.

Nästa steg efter GR-examen och CGR-examen är OFGR-specialiseringsexamen. I OFGR-examen klargörs om sökandens förmåga att självständigt sköta revisionsuppdrag i ett offentlighetsligt samfund och en offentlighetslig koncern. (PRH, 2019).

3 Digitalisering

I detta kapitel kommer jag förklara vad som menas med digitalisering. Jag kommer även att förklara vad automatisering, dataanalyser, Robotic Process Automation, artificiell intelligens, Big Data och molnbaserade tjänster innebär och betyder. Dessa är digitala verktyg som kan användas inom revisionen.

Digitalisering är processen när man omvandlar fysisk data till digital data. Ofta handlar digitalisering om att tillföra funktionalitet eller på olika sätt effektivisera eller automatisera. Digitalisering för med sig en mängd nya möjligheter, men det finns också en del utmaningar med digitaliseringen. Digitaliseringen kopplas ofta ihop med förändringar av arbetssättet. När något är digitaliserat är det oftast nya tekniska tjänster, system och lösningar för att förbättra tidigare processer. (Almi, 2020).

Digitaliseringen inom revisionen innebär en effektivisering. Med hjälp av digitaliseringen blir det lättare att automatisera revisioner och robotisering av rutinuppgifter blir allt vanligare. Analysverktygen hjälper till att identifiera strukturerad data. Revisorerna använder sig av programvara som underlättar deras arbete och de behöver inte mata in lika mycket manuell information som tidigare. Förändringen inom revisionen ställer nya krav på revisorerna, bland annat behöver revisorerna lära sig att styra, testa och köra algoritmer. (Valtiotalouden Tarkastusvirasto, 2019).

När repetitiva uppgifter automatiseras inom revisionen minskar antalet rutinliknande uppgifter, samtidigt som effektiviteten ökar. Användningen av digitalt material säkerställer att en revision kan baseras på en omfattande granskning av transaktioner i stället för ett enda urval. Detta gör det säkrare och mer effektivt än tidigare. Dessutom ger analysen av digitalt material ny värdefull information för kunden. Digitalisering gör det möjligt för revisorn att använda en mer konsultativ revisionsrätt med kunden. (Valtiotalouden Tarkastusvirasto, 2019).

3.1 Automatisering

Med automatisering menar man när manuella moment utförs av maskiner som kan utföra rutinmässiga och repetitiva arbetsuppgifter. Eftersom maskiner blir mer tillförlitliga och kan arbeta snabbare än människor leder till att flera arbetsuppgifter kan ersättas av denna teknik. Detta uppnår man genom att programmera en mjukvara som gör arbetet snabbare. När man

använder sig av automatisering blir det mindre fel och man sparar tid då den som gjort uppgiften tidigare kan göra något annat. Ofta brukar man tänka att automatisering är ett sätt att dra ner på personalen, men egentligen kan man säga att det är ett sätt att höja kvaliteten genom att personalen kan sätta tid på annat, till exempel att analysera och att förstå data.

Fördelar med automatisering kan vara att företaget blir mer attraktivt att ha som arbetsgivare och man blir mera effektiviserad. Detta leder till att företaget blir mera konkurrenskraftiga. Det är även mera kostnadseffektivt, man kan bearbeta större mängd data. Beräkningar görs på kortare tid, mänskliga fel elimineras. När man funderar på vilka processer man kan automatisera är det uppgifter som görs regelbundet och på samma sätt varje gång, hit hör datainsamling. (Ramboll, u.å).

Enligt Kairos Future (2016) kan man förklara automatiseringen i tre faser. Den första fasen kan beskrivas som att personalen förstärks med de tre hjälpmedel som finns, vilket är en dator som gör arbetet effektivare. Den andra fasen består av komplettering som gör att tekniken kan sköta en del av arbetsuppgifterna självständigt. Den sista fasen är ersättning, vilket man menar att tekniken ersätter befintlig personal.

3.2 Dataanalys

Dataanalys avser metoder som syftar till att bilda intressant information på högre nivå och modeller från insamlade data. Den information eller modell som genereras används för att dra slutsatser. En förutsättning för dataanalys är att det finns tillräckligt med relevant data. I en revision kan dataanalys bland annat användas för att granska redovisningstransaktioner och annan information om företaget. Dataanalys är en revisionsverksamhet som syftar till att få säkerhet om riktigheten i bokföring och bokslutet. Enligt Pwc är fördelarna med att använda sig av dataanalys: det blir bättre revisionskvalitet och täckning eftersom revisionen kan täcka upp till 100% av transaktionerna i stället för ett manuellt urval. Det blir bättre inriktning på revisionen baserat på riskfaktorer som kan identifieras med hjälp av dataanalys. De menar även att det blir mindre arbetsbelastning för kunden eftersom mycket av materialet och rapporterna hämtas direkt från systemen. (Pwc, u.å).

Det finns även en del utmaningar i att använda dataanalys. Dataanalys måste särskiljas från de analytiska granskningsförfaranden som används av revisorn vid bedömning av revisionsrisker, beräkning av nyckeltal, granskning av rapporter och andra dokument. För att dessa analyser ska avslöja avvikelser måste det finnas tillräckligt med material. Av denna

anledning är dataanalys inte ännu så vanligt i små revisionsuppdrag. En annan utmaning kan vara att hitta relevant och användbar data. Det finns så många olika bokföringsprogram som används i Finland och alla producerar data och rapporter i olika format. En tredje anledning kan vara bristen på lämpliga analysverktyg, Excel och ACL kan utföra en del olika analyser, men mer avancerade analysverktyg kan vara väldigt dyra för enskilda revisorer. (Suomen Tilintarkastajat, 2019).

3.3 RPA

RPA står för Robotic Process Automation och på svenska betyder det processautomatisering. Med detta menar man att härma en användares arbetsprocess i de steg som har angetts av människan. Man använder sig av RPA när man vill automatisera eller digitalisera rutinmässiga uppgifter. Detta gör man med hjälp av robotteknik och artificiell intelligens. (Visma, 2021).

Arbetsmoment som kan utföras av RPA är:

- Regeldrivna
- Repetitiva
- Arbetsintensiva
- Triggade av elektronisk input
- Hanterade av multipla system

Exempel vad dessa arbetsuppgifter kan bestå av: administrativa rutiner kring upplägg av nya kunder, internkontroll och granskning av till exempel reseräkningar. Syftet att använda sig av RPA är att processerna ska bli mera effektiva, mera kostnadseffektiva och förbättrad kvalitet. Man menar att kvaliteten blir bättre eftersom det blir mindre risk för mänskliga fel.

3.4 Artificiell intelligens

Artificiell Intelligens eller förkortat AI menar man att maskiner ska klara av det som människor klarar av. Ett datasystem som kan lära sig och vidta åtgärder beroende på vilka mål de har. AI gör det möjligt för tekniska system att uppfatta sin omgivning, lösa problem och uppnå olika mål. Man matar in strukturerad data i algoritmer och man får ut olika mönster på hur man ska tolka informationen. AI är en av flera lovande teknologier som bolag investerar i för att effektivisera och utveckla revisionsyrket. Anledningen till att bolag investerar i denna teknologi är på grund av att AI kan hantera så stora mängder ostrukturerade data för att hjälpa revisorer med uppgifter som till exempel utvärdering av redovisningsberäkningar. Att arbeta med AI är något som framtidens revisorer kommer att arbeta med.

Många håller med om att AI är framtidens teknik. EY Growth Barometer hade gjort en undersökning och frågat folk som arbetar som VD på medelstora företag om de redan börjat använda eller planerar att använda sig av AI de kommande två åren. Då svarade 73 procent av dem att redan använder sig av AI eller planerar att göra det de kommande två åren. Då tidigare undersökningar hade gjorts två år tidigare hade 74 procent uppgett att de inte tror de kommer använda sig av AI. (Boillet, 2019).

3.5 Big Data

Big Data avser en stor mängd data som man kan användas på olika sätt för att bearbetas och analyseras. Oftast innehåller Big Data så mycket och stora mängder data så att traditionella program inte kan behandla den mängd data. Det finns tre olika komponenter man brukar prata om inom Big Data, dessa är indelade i tekniker för hantering, hur man visualiserar och tekniker för hur man analyserar. (Opsio, 2018).

Det finns en definition på Big Data enligt Gartners 3 V definition:

- Stor volym (Volume)
- Stor variation av information (Variation)
- Snabbt förändrande (Velocity) (Inc, 2013)

Med hjälp av Big Data möjliggör det djupare analyser och mer information samt att mängden information som granskas kan ökas, vilket leder till att revisionens trovärdighet av den finansiella informationen ökar. Enligt Civilekonomen kan allt med Big Data skapa nya affärsmöjligheter eftersom den som har tillgång till stora mängder data kan hitta nya sätt att generera värde och nytta för kunden. (Civilekonomen, 2018).

3.6 Molnbaserade tjänster

Med hjälp av molnbaserade tjänster är det möjligt att flytta information från företagets system till en tjänsteleverantör så att det lagras i molnet. Molnbaserade tjänster kan göra det möjligt att följa med företagets redovisning i realtid, oberoende var revisorn befinner sig. Molnbaserade tjänster används alltmer och detta till följd av digitaliseringen och automatiseringen. Det finns en massa fördelar med molnbaserade tjänster, den första är att arbetet kan effektiviseras, det går lättare att arbeta hemifrån, det blir lättare att samarbeta med tjänster som finns via molnet. Men som med allt annat finns det även en del risker med detta, eftersom molntjänsterna innebär en utlokalisering av datan och gör att riskerna blir högre än när datan hålls endast internt. Risker kan vara åtkomst av obehöriga eller förlust av intern kompetens och dolda servicekostnader. (Visiolit, 2021).

4 Framtidsförväntningar på revisionen

De stora trenderna inom digitaliseringen gör att det ställs nya krav på arbetssätten inom revision. Många uppgifter som utförs vid en revision är repetitiva och är därför möjliga att automatisera. Den ökade automatiseringen leder till att vi kan ta till nya arbetssätt och arbeta mer på distans än tidigare. Revisorn behöver inte alltid vara närvarande hos kunden under revisionsprocessen. Den mest långsiktiga och grundläggande förändringen i samhället är drivkrafterna, som är de mest långsiktiga förändringarna. Dessa kan jämföras med stora trender och drivkrafterna har ofta ett långt perspektiv på över 20 år. Drivkrafterna som funnits med de senaste åren kan nu vara på väg att ändra riktning. När de grundläggande drivkrafterna håller på att gå mot en förändring påverkar det samhället väldigt mycket. (Pwc, u.å).

Analysorganisationen Kairos Future har på uppdrag av FAR gjort en rapport om hur framtidens redovisning, revision och rådgivning kommer se ut i framtiden. Rubriken på rapporten är ”Framtidens rådgivning redovisning och revision – en resa mot 2025” Det konstateras i rapporten att branschen kommer vara förändrad fram till 2025. I uppdraget kom Kairos Future fram till att det är en bransch som är steget före och kan ta tillvara de möjligheter som ryms i förändringen. Frågor som funderades kring var hur skall revisionen fortsätta vara relevant, de kom fram till att revisionen blir mer och mer anpassad för de större företagen medan den blir allt sämre anpassad för de mindre företagen. Samhällstrenderna som de antog att kommer förändra branschen mot 2025 var följande: ökad transparens, breddad mediemedverkan, digitalt i realtid, platsoberoende, företagen driver samhällsansvar, ökade kundkrav, privata alternativ växer. Drivkrafterna presenterades också som ett bidrag till att ändra branschen. Drivkrafterna var följande: digitalisering, strukturlängtan, demografi och skuldsättning samt globalisering som leder till trender, exempel på dessa kan vara digitalt i realtid eller platsoberoende som leder till branschtrender.

” Everything that can be digital, will be. Not everything should, mind you” – Craig Canarick

Teknikutvecklingen ökar ständigt. Det blir snabbare, lagringskapaciteten, spridningen och analysförmågan har ökat. Med citatet av Craig Canarick menar han att livet inte kan stoppas, det bryter hela tiden ny mark, ibland farlig mark som inte kan avgränsas, på samma sätt tycker han det är med den digitala utvecklingen. Digitaliseringen hittar nya vägar och områden att tränga in i menar han. (Cairos Future, 2013).

4.1 Framtida utmaningar och påverkan av Covid-19

Enligt en artikel Ernst & Young publicerat om hur revisionsyrket förändras för att möta framtida utmaningar, menar de att revisionsföretagen blir mer flexibla och mångsidiga och att de besitter mer större teknisk och affärsmässig kunskap. I artikeln framkommer också att revisionspersonalens sätt att arbeta har genomgått den största och snabbaste förändringen som någon av oss har upplevt i sina arbetsliv. Även COVID-19 har påskyndat revisionsföretagens övergång till nya sätt att fungera snabbare. De menar att den plötsliga övergången till distansarbete och flexibelt arbete av både revisionsbyråer och företag som de granskar ger en ny dimension till den utmaning som redan står inför när det gäller att anpassa revisionen till en företagsvärld i snabb utveckling. Företagens affärsmodeller blir alltmer komplexa när det rör sig genom digital transformation och detta gör att det ställs nya krav på revisorer. Den nya arbetssätten kommer att medföra viktiga fördelar och ställa till utmaningar som företagen måste åtgärda och komma på lösningar till. (EY, 2021).

Reaktionen på COVID-19 pandemin har visat att när situationen kräver det kan revisionsbyråer snabbt göra betydande förändringar som fungerar. När detta skedde ledde det till att arbetet som revisor blev mycket mer flexibelt. Flexibelt distansarbete har blivit normalt för revisorer och de har anpassat sig att använda digital teknik för att arbeta hemifrån och fått det att funka effektivt virtuellt. Enligt Ernst & Young medför flexibilitet många fördelar men även en del utmaningar som revisionsföretagen fått ta itu med. På praktiska aspekter har revisionsgrupperna under COVID-19 pandemin behövt hålla diskussioner via online-chattar eller virtuella möten. Dessa har lett till svårighet att föra samtal på distans och att hjälpa nya kollegor har varit en utmaning. (EY, 2021).

4.2 Kompetenser som kommer behövas av framtida revisorer

De personliga egenskaperna revisionsföretag söker hos framtidens revisorer kommer även att utvecklas när arbetet som revisor förändras. Eftersom den digitala tekniken och dataanalyser blir alltmer centrala i revisionsprocessen kommer revisionsföretagen att kräva en mer mångsidig kompetens än tidigare av revisorerna. Ernst & Young har tidigare rekryterat personer med en affärsbakgrund, men i framtiden kommer alla revisorer att behöva en ökad teknisk förståelse. Revisionsföretagen kommer även kräva att fler personer besitter expertis inom STEM-ämnen. (STEM står för naturvetenskap, teknik, konstruktion och matematik) för att de ska kunna utnyttja tekniken effektivt för revisionsändamål. Alla dessa specialister kommer inte att bli kvalificerade revisorer, men de kommer behövas i

framtidens revision team. I den nya och snabbt utvecklande miljön kommer framtidens revisorer också att behöva utveckla djupare kunskap om affärer, ha en nyfikenhet på teknik och ett smidigt tankesätt. Olika specialistkompetensen inom revisionen kommer också att bli allt viktigare. (EY, 2021).

Trots digitaliseringen och förändringen som sker inom revisionen kommer revisorer att fortsättas behövas. Revisorn är ändå den som tolkar och ger mening åt resultaten och analyserna. (Valtiotalouden Tarkastusvirasto, 2019).

5 Empiriskt resultat

I detta kapitel presenteras den empiriska delen som bestod av intervjuer. Målet med intervjun var att få minst en respondent från varje företag som hör till Big Four, men jag lyckades endast få svar från tre olika personer som arbetar med revision på tre olika bolag som hör till Big Four.

Den insamlade empirin kommer att presenteras per fråga i fortsättningen.

5.1 Undersökningsmetod

Jag använde mig av en kvalitativ forskningsintervju som datainsamlingsmetod. En kvalitativ metod som intervjuer lämpar sig bättre när man vill ge respondenterna i intervjun möjlighet att beskriva och berätta. I informationsbrevet jag skickade ut gav jag respondenterna möjlighet att antingen svara på intervjufrågorna via e-post eller sedan kunde vi planera in en virtuell intervju via teams. Två av respondenterna svarade på frågorna via e-post och en respondent ville svara på frågorna via virtuell intervju.

5.2 Utförande av intervjun

När jag hade valt ut några respondenter kontaktade jag respondenterna och förklarade att jag skriver examensarbete och undrar om de vill ställa upp på en intervju. I förfrågan bifogade jag 17 frågor. Respondenterna namnges inte i studien för att säkerhetsställa deras anonymitet.

5.3 Presentation av respondenter

Nedan presenteras respondenterna till intervjun:

Respondent 1, revisorsassistent

Respondent 2, manager och GR-revisor

Respondent 3, director och CGR-revisor

5.4 Presentation av frågorna

Enkäten jag skickade ut innehöll totalt 17 frågor. Frågorna var indelade i 4 grupper, först inledande frågor där jag ville få fram vilken titel, och hur länge respondenten arbetat med revision, och vilken storlek av företag hen reviderar. Den andra delen i enkäten bestod av frågor inom digitaliseringen, syftet i denna del var att få fram respondentens åsikter inom digitaliseringen och vad som har förändrats. Del tre i enkäten bestod av frågor kring dataanalyser och sista delens rubrik var övrigt, där ville jag få fram hur respondenterna tror revisionsprocessen ser ut i framtiden och vad de anser är de viktigaste förändringarna som sker just nu inom revision.

5.5 Frågorna i enkäten

Enkätens alla frågor enligt följande:

- Vad har du för titel och vilka är dina huvuduppgifter?
- Hur länge har du jobbat inom branschen?
- Vilken storlek av företag reviderar du mest? Små, medelstora, eller stora (små: företag med färre än 50 anställda, medelstora företag: 50–249 anställda och stora företag med minst 250 anställda)
- Jag kommer inte att nämna några namn i examensarbetet, utan respondenterna förblir anonyma, önskar ni även att företaget förblir anonymt?
- Vad för typ av digitaliserade processer använder du dig av inom jobbet som revisor?
- I vilka moment eller delar av revisionen passar automatisering bäst?
- I vilka moment eller delar av revisionen passar inte automatisering?
- Hur har digitaliseringen förändrat följande:
 - a) Hur har riskbedömningen förändrats av digitaliseringen?
 - b) Hur har väsentlighetsbedömningen förändrats av digitaliseringen?
 - c) Hur har den interna kontrollen förändrats av digitaliseringen?
- Hur har digitaliseringen på ditt företag påverkat revisionsprocessen?

- Vilka delar i processen upplever du har förändrats mest?
- Använder du dig av dataanalyser i ditt revisionsarbete? (Om ditt svar är **nej** på fråga 11 kan du fortsätta på fråga 15)
- Hur går processen till när du reviderar med hjälp av dataanalyser? Kan du kort berätta steg för steg? Och använder du dataanalys genom hela processen? Vad använder du dig av för program?
- Vilka fördelar ser du med dataanalyser i ditt arbete som revisor? Kan du ge exempel?
- Vilka risker och nackdelar ser du med användningen av dataanalyser? Kan du ge exempel?
- Vilka är de aktuellaste förändringarna som sker inom revision just nu?
- Hur tror du revisionsprocessen ser ut i framtiden?
- Har du något att tillägga som jag missat eller andra tankar / funderingar kring detta?

Svar på dessa frågor kommer besvaras och analyseras i följande del.

6 Resultat

I detta kapitel kommer respondenternas svar från enkätundersökningen att presenteras och sedan analyseras och sammankopplas med teorin. Jag kommer sedan gå igenom de två forskningsfrågorna för att analysera dem enskilt.

Vad har du för titel och vilka är dina huvuduppgifter?

Respondent 1 har associate som titel och jobbar som revisorsassistent, det vill säga hen skriver inte under någon revisionsberättelse men utför i stora drag själva granskningen som hen sedan går igenom med en manager eller engagement leadern som sedan får skriva under revisionsberättelsen.

Respondent 2 fungerar som manager och är GR-revisor.

Respondent 3 har director som titel och är CGR-revisor, hens huvuduppgifter är att vara huvudansvarig revisor vid en revision. Hen beskrev sitt jobb att ingen dag är sig lik och att hen tycker att jobbet som revisor är väldigt varierande.

Hur länge har du jobbat inom branschen?

Respondent 1 har jobbat som trainee sedan hösten 2019, så totalt 2 år inom branschen.

Respondent 2 har jobbat 10 år inom branschen.

Respondent 3 har jobbat med revision sedan januari 2012, då började hen som trainee och har totalt jobbat 9 år inom branschen.

Vilken storlek av företag reviderar du mest? små, medelstora, eller stora (små: företag med färre än 50 anställda, medelstora företag: 50–249 anställda och stora företag med minst 250anställda)

Respondent 1 reviderar självständigt mindre bolag, i team reviderar hen större bolag med flera personer tillsammans.

Enligt respondent 2 går det mest tid åt att revidera medelstora bolag, men om man ser på antalet bolag är det mest små bolag som hen reviderar.

Respondent 3 jobbar med både medelstora och stora företag, men i antalet reviderar hen mest medelstora företag.

Digitaliserade processer som används i jobbet som revisor

Respondent 1 har främst använt sig av Excel för själva dokumenteringen och programmet hen använder sig till revisionsprocessen är länkat till Excel. När de ska granska verifikatgranskningen använder de sig av en automatiserad verifikatgranskning, själva programmet är ett inbyggt program, andra program de använder sig är Power BI, Qlickview och Qlicksense. Den funktion respondent 1 använder mest är digitaliserad process för att städa upp raw-data som hen får av kunden, för att sedan utnyttja det till granskningen på många olika sätt, tex för analytisk användning eller för att plocka ut ett visst sampel. I Excel använder hen sig mycket av Power Pivot och Power Query funktionerna.

Enligt respondent 2 handlar digitaliserade processerna främst om att de behandlar datan på ett eller annat sätt med hjälp av digitala verktyg.

När respondent 3 började jobba inom revisionsbranschen år 2012 var mycket i pappersformat, och då kunde man inte automatisera så mycket då materialet var i papper. ”Det känns som att ekonomiavdelnings sakerna är ganska oldschool ännu” och hen menar att man kunde göra mycket mera om materialet skulle vara ännu mer digitaliserat. Det skiljer väldigt mycket från kund till kund hur mycket digitaliseringsprocesser som används, beroende på vilket program bokföringen har skötts från i företaget som revideras. ”Man kan inte ha ett verktyg som passar för alla” menar respondent 3.

Enligt respondent 3 strävar de efter att få huvudböckerna i elektronisk form, så de kan analysera huvudböckerna i olika analysprogram. De analyserar omsättningen, resultatet, lagret och så kollar de vem som har gjort verifikaten för att få veta hur många personer som varit inblandade i verifikaten.

I vilka moment eller delar passar automatisering bäst?

Enligt respondent 1 passar automatiseringen bäst till den löpande granskningen av verifikat dit försäljning, inköp, övriga kostnader och memorialverifikat hör. Som exempel kan de granska försäljningsverifikatien automatiskt. Inköpen och övriga kostnader granskar de med analytiska procedurer.

Respondent 2 tycker automatiseringen passar bäst vid granskning av huvudböcker, inköps- eller försäljningsfakturor, hen menar i sådana områden som är väldigt lika från bolag till bolag.

Respondent 3 tycker automatiseringen passar bäst när man ska analysera stor mängd data. Största skillnaden här när hen jämför hur det gått framåt är att när hen började jobba inom revisionsbranschen för 9 år sedan skulle hen gå igenom var femtonde verifikat, men nu när det blivit digitaliserat kan de kolla igenom hela materialet. De kan alltså analysera hela materialet i stället för att bara kolla var femtonde verifikat. Det ger ett bra grundstöd till hela helhetsrevisionen. Det effektiviserar och hjälper att de kan analysera stora mängder data snabbt och effektivt. Det svåra är då att veta hur de ska analysera datan och att veta vilka kommandon de ska ge åt analysprogrammet. Programmen har inte AI att de kan tänka själv. Utan de behöver själv ta fram sakerna som de vill veta och få fram av analysen. Programmet filtrerar och sorterar och sätter ihop olika saker.

I vilka moment passar inte automatisering?

Respondent 1 menar att revisionsarbetet innebär en hel del kundkontakt och dokumentering på basis av det. I revisionsprocessens planering och avslutningsskede tycker hen att det är svårt att implementera automatiserade processer, eftersom de behöver få konkret information av kunden för att kunna få svar på frågor gällande till exempel going concern (att fortsätta verksamheten) eller möjliga rättsliga krav som ställs mot företaget.

Respondent 2 tycker inte automatiseringen passar i områden som innehåller mycket manuella steg och som är specifika för bolaget man granskar.

Respondent 3 menar att det handlar mycket om att kunna tolka. Då använder man sig av IFRS och finska bokföringslagen för att veta hur saker ska göras och tolkas.

”Hur fint automatiserade system man än skulle ha finns det ju inget som kan säga hur bolaget ska tolkas” Så med det menar hen att det alltid behövs en revisor som ska tolka analyserna.

Hur har digitaliseringen ändrat riskbedömningen:

”Det varierar från granskning till granskning. I stora drag bedöms risken på basis av de interna kontroller vi ämnar förlita oss på varpå det i sin tur bedömer den mängd materiella förfaranden som vi behöver utföra för att svar på de olika revisionspåståendena. Digitaliseringen minskar inte nödvändigtvis på granskningsmängden, men arbetet kan utföras mera effektivt och därmed hjälper digitaliseringen oss att vara snabbare” – Respondent 1

” Eftersom större data kan granskas kan ofta också riskerna i viss mån minska” – Respondent 2

Respondent 3 tycker att digitaliseringen har haft stor hjälp till riskbedömningen. Hen menar att när man tidigare har bedömt riskbedömningen har det hänt att man använt fel antydanden gällande riskbedömningen. Som exempel ger hen att det blivit lättare när man kan analysera till exempel kundfordringar och omsättningar. Tidigare har det varit svårt att få lika bra helhetsbild som man nu lättare kan få med hjälp av analyserna.

Hur har väsentlighetsbedömningen förändrats

Enligt respondent 1 har inte väsentlighetsbedömningen påverkats av digitaliseringen.

Enligt respondent 2 har väsentlighetsbedömningens möjlighet till högre väsentlighet ökat då man kan göra större analyser av hela materialet än tidigare.

Respondent 3 tycker inte att väsentlighetsbedömningen påverkat så mycket. Men hen menar nog att de får en bättre förståelse av bolaget och deras siffror som hjälper dem att förstå men annars tycker hen inte att digitaliseringen har påverkat väsentlighetsbedömningen. Man utgår från vem är den riktiga användaren av bokslutet, vilka är riskerna i bolaget, har bolaget dålig resultatutveckling, mycket lån, svagt eget kapital, problem med going concern (att fortsätta verksamheten) det är huvudsakerna de funderar på när de gör

väsentlighetsbedömningen. Men det hjälper att förstå siffrorna och förstå varifrån de kommer.

”Vi vågar höja på väsentligheten, än att den skulle sänkas” Ju bättre de förstår bolaget desto högre och positivare blir det och ger mer evidens till det bättre. – Respondent 3

Hur har den interna kontrollen förändrats av digitaliseringen?

”Ifall kunden har digitaliserat sig och använder flera olika program, kan det betyda att vi behöver utföra granskningsåtgärder på dessa interna kontroller. Valet att lita sig på interna kontroller utförs oftast inom revisionsteamet. Interna kontroller granskas inte i alla bolag, exempelvis är det vanligt att vi inte kan lita på interna kontroller i mindre bolag då de inte existerar (exempelvis då, alla processer sköts av en person). Även i större bolag kan den interna kontrollen orsaka problem då företaget inte utför det så som de borde. Detta orsakar i sin tur mera arbete för oss om vi granskar kontrollerna och det visar sig att vi inte kan lita på kontrollerna. Det leder i sin tur till att fokus måste riktas mot materiella granskningsåtgärder (granskning av mera verifikat, etcetera)” – Respondent 1

Respondent 2 tycker inte att den interna kontrollen har förändrats inom det granskande bolaget efter att de använder digitala verktyg. Hen menar att det inte ändrats, men att de absolut får en bättre uppfattning då de kan se hela materialet. Den interna kontrollen granskas långt via intervjuer och det kommer inte i samband med de digitala verktygen.

Respondent 3 menar att genom att analysera stor mängd data ger det mera evidens positivt. ”Det är en annan sak att bara intervjua, utan bättre då man på riktigt kan analysera hur det på riktigt fungerar, när man funderar vem som har möjlighet att boka alla manuella verifikat samt vem som kan betala räkningar” Hen tycker att digitaliseringen medför ett bra stöd att förbättra den interna kontrollen.

Hur har digitaliseringen på ditt företag påverkat revisionsprocessen?

Respondent 1 tycker att arbetet har blivit mera effektivt och mer givande då det finns mera möjligheter att modifiera raw-data till olika behov. Hen menar även att revisions kvalitén ökat i samband med digitaliseringen, eftersom hen menar att de kan granska mycket mera utan att det påverkar dem tidsmässigt.

Respondent 2 tycker att digitaliseringen har snabbat upp revisionsprocessen i vissa avseenden.

Respondent 3 tycker att de är långt på väg med digitaliserad revisionsprocessen jämfört med små lokala revisionsbyråer i Finland. På bolaget hen jobbar utvecklar de väldigt lite själv lokalt, i stället utvecklas det globalt för hela kedjan. Det kommer mycket nytt hela tiden. Det har skett en väldigt stor förändring när respondent 3 blickar tillbaka när hen började inom revisionsbranschen. Det mesta finns nu digitalt, och de får tillgång till många bolags program direkt så de själv kan kolla i själva programmet i stället för att de måste fråga efter fakturor eller leveransdokument. Det går betydligt smidigare och snabbare när de själv kan gå in och kolla i programmet. Det har helt enkelt blivit mycket effektivare.

” Det känns mera som 2020 talet när man kan gå och titta på verifikaten digitalt i stället för pappersformat”

”Men det tar tid att få allt digitalt, inget händer av sig själv. Det krävs alltid flera möten med kunden för att gå igenom i vilket format materialet ska vara och hur de ska göra” Men respondent 3 tycker det går framåt hela tiden och processen att den stora skillnaden är att sitta och bläddra i en mapp har försvunnit och i stället gör man jobb för att få materialet de behöver för att kunna analysera det i sin helhet.

Vilka delar i processen upplever du förändrats mest?

Respondent 1 tycker att verifikatgranskningen och möjligheterna att granska analytiskt har förändrats mest.

Respondent 2 tycker att den del som mest förändrats är hur man begär material och hur man kan dra nytta av analyserna som de får.

Respondent 3 menar att stickprov gör de ännu och de slipper de inte ännu ifrån, men största skillnaden är att de kan analysera hela materialet och få en bättre helhetsbild. Med hjälp av analyserna får de fram de verifikat som intresserar dem som kan vara av högre risk.

Använder du dig av dataanalyser i ditt revisionsarbete?

” Analytiska procedurer är något som vi använder oss av en hel del. Använder inte själv något program dock för att göra det, utan det handlar mera om att få en överblick av trender, eller dylikt. Vi har egna avdelningar i vårt företag som har mera omfattande hand om dataanalyser. Vi använder oss oftast av deras tjänster då vi är i behov av någon mera omfattande analys” Respondent 1 använder sig av dataanalyser, men använder inte själv något program för det. De har egna avdelningar på företaget som mer omfattande tar hand om dataanalyserna.

Respondent 2 använder också sig av dataanalyser.

Respondent 3 använder sig också av dataanalyser.

Hur går processen till när du reviderar med hjälp av dataanalyser? Kan du kort berätta steg för steg, och använder du dataanalys genom hela processen? Vad använder du dig av för program?

”Vi har egna utvecklade program på byrån som används, jag börjar med att begära material från kunden, vanligtvis är det någon yngre i teamet som gör själva analysen och jag ser sedan på slutresultatet och drar slutsatser, om stickprov behöver göras efteråt så gör vi det samt kontrollerar osäkra delar av granskningen” – Respondent 2

Vilka fördelar ser du med dataanalyser i ditt arbete som revisor? Kan du ge exempel

Den största fördelen enligt respondent 2 är nog att de kan analysera hela materialet och inte endast göra stickprover.

Respondent 3 tycker att helhetsbilden man får av alla verifikat och data är en stor fördel som man får med hjälp av dataanalyserna. De hjälper även hur de rapporterar åt kunden, eftersom man kan visualisera det väldigt bra till exempel omsättningen eller hur lagret lever som inte kunden själv kan hämta. De kan hämta mervärde till kunden med hjälp av dataanalyserna. Det hjälper hela revisionsarbetet tycker respondent 3.

Vilka risker och nackdelar ser du med användningen av dataanalyser? Kan du ge exempel

Respondent 2 tycker att största nackdelen med användning av dataanalyser är att fel material använts, att det körts ut med fel parametrar samt att den som gjort analysen inte vetat exakt hur man skall göra och att den som sedan ser på slutresultatet inte vet hur det skall tolkas.

Respondent 3 tycker nackdelen är att det kräver tid att få dataanalyserna att det att fungera. ”Vi är ännu i ett skede att vi gör mycket med dem, men det behöver även göras substansgranskning av analyserna för att få evidensen av analyserna och de behöver tolka analyserna rätt för att minska på det manuella jobbet” Hen tror att det ännu kommer ta några år så man helt vågar lita på analyserna, och att datan innehåller all information som man behöver veta.

Vilka är de aktuella förändringarna som sker inom revision just nu?

Respondent 1 tycker att automatisering av verifikatgranskning är något de börjat använda mycket det senaste året. Hen menar att det bara tills vidare är möjligt att göra detta för försäljningen men utvecklingen håller på att göra det möjligt även för inköp och övriga kostnader”

Respondent 2 menar att det främsta ändringarna är att det mer och mer digitaliseras, även uppskattningar (estimat) är något som de för tillfället lägger mycket tyngd på.

Respondent 3 tycker det händer mycket förändringar på alla plan just nu. Regleringar som kommer internationellt eller regleringar från PRH som har översynen av revisionen i Finland eller ändringar i lagstiftningen, sedan sker det förändringar i IFRS standarden.

”Något aktuellt som kommer att komma är ESG (environmental, social and corporate governance) till bokslutet” Hen tror att man kommer behöva rapportera detta i framtiden. Att man visar vilka positiva inverknings bolaget har och hur stöder man sakerna som hör till ESG. Och hen tror att revisorerna kommer att behöva ge försäkran kring detta. Som exempel på detta gav respondent 3 att ett företag berättar hur mycket pengar de använt för att plantera nya träd och sedan ska någon annan berätta vad träden på riktigt har för påverkan på miljön.

Hur tror du revisionsprocessen ser ut i framtiden?

Respondent 1 tror att revisionsprocessen i framtiden kommer innebära mindre verifikatgranskning och mera analytisk genomgång. Med mindre verifikatgranskning syftar hen på att vår tid som de använder till det minskar, och de kan i stället fokusera på viktigare delar av granskningen.

Respondent 2 tror att det blir mer digitalt, men att kundkontakten inte kommer att försvinna efter som att kunderna kräver svar från en person.

Respondent 3 tror att i framtiden tror hen att de kommer kunna automatisera processer som sköts av yngre revisorer och att det blir mer ett jobb var sakkunniga tolkar och förstår saker och går igenom det. Det monotona att gå igenom verifikat tror hen försvinner, eftersom de processerna kan automatiseras. Hen jämför det med juristjobb, eftersom de är sak specialister och gör väldigt lite monotont jobb.

Respondent 3 berättade om en person som brukar dra revisionspraktiken för nya brukar säga att hens målbild skulle vara ett stort kontrollrum var man ser all data som bolaget har kommer i real tid, på dagsnivå och sedan analyserar någon dataanalys informationen och en röd lampa börjar tjuta när det är något konstigt sedan går någon och reviderar. Att datan kommer direkt och många olika program som analyserar färdigt och därifrån börjar deras jobb.

Om man ser framåt fem år tror hen att digitalisering, automatisering och dataanalyser kommer vara helt vardagligt, fast det redan är det nu men det kommer vara ännu mera vardagligt då. Hen tror även att analyserna kommer komma mer automatiskt. Jobbet blir mera då att analysera och tolka datan vad allt betyder på riktigt och vilka är riskerna. De första åren man jobbar kan det vara lättast att faktiskt kolla på räkningen för att kolla så det stämmer, en väg man kanske måste gå när man börjar enligt respondent 3. På det sättet tycker hen man kommer lättare framåt att göra andra saker. Uppgifterna i framtiden kommer bli mera att tolka. Hen tror även att ett bokslut kommer innehålla mycket mera info än vad det gör idag, mera än bara resultat- och balansräkningen. Hen tror att bolag mer och mer måste berätta vad de har för positiva aspekter, bland annat ESG - hur de stöder Finlands ekonomi och hur tar de i beaktande sina arbetare.

7 Analys

I detta kapitel sammanfattas intervjuerna för att undersöka om det finns likheter eller olikheter mellan respondenternas svar. Jag kommer även undersöka om jag kan återkoppla svaren till examensarbetets teoretiska del.

Mina två första frågor löd ”*Vad har du för titel och vilka är dina huvuduppgifter?*” och ”*Hur länge har du jobbat inom branschen?*” och i denna fråga ville jag få ut hur mycket erfarenhet respondenterna hade och vad deras titel är. Respondenterna hade jobbat mellan 2–9 år inom revisionsbranschen och en hade GR-examen, en hade CGR-examen och den tredje var revisorsassistent.

I frågan ”*Vilken storlek av företag reviderar du mest? små, medelstora, eller stora (små: företag med färre än 50 anställda, medelstora företag: 50–249 anställda och stora företag med minst 250 anställda)*” ville jag få fram vilken typ av företag som de mest jobbar med, två av respondenterna reviderade mest medelstora företag och ena respondenten reviderar mest mindre bolag.

Frågan ”*Vilka digitaliserade processer använder du dig av i jobbet som revisor?*” resulterade i ganska samma svar. Alla nämnde att de strävar efter att få materialet i elektronisk form så de kan analysera materialet. De använder sig av Excel och andra analysprogram så som Power BI, Qlickview och Qlicksense.

Enligt Visma innebär digitaliserade processer när man inte behöver hantera manuella processer, utan att man kan göra det automatiserat i stället. Processerna blir oftast effektivare och smartare. (Visma, 2021).

I frågan ”*I vilka moment eller delar passar automatisering bäst?*” var respondenterna väldigt eniga om deras svar. Det nämndes att automatiseringen passar bäst när de ska göra den löpande granskningen av verifikat och när det gäller stor mängd data som ska analyseras samt att det går smidigare när processer kan skötas med hjälp av automatisering. En åsikt var även att i sådana områden som är väldigt lika från bolag till bolag passar automatiseringen bäst.

Ernst & Young menar att digitaliseringen frigör mänsklig potential och att det upptäcks nya och förbättrade sätt att jobba på. Enligt Stadens Revisionsverk har även automatiseringen väldigt många fördelar, bland annat att det är mer möjligt att ge tillförlitligare utlåtanden. (Stadens Revisionsverk, 2019); (EY, u.å).

När jag undrade ”*I vilka moment passar inte automatisering?*” nämndes bland annat att det inte passar med automatisering i områden som innehåller många manuella steg. Sedan är det en hel del som behöver granskas och tolkas, då passar inte heller automatisering eftersom det är en process som behöver kollas av en revisor.

För att få veta hur olika bedömningar inom revisionen har påverkats av digitaliseringen ställde jag frågan ”*Hur har digitaliseringen ändrat riskbedömningen?*” här nämnde alla 3 respondenter att de tycker att det blivit lättare att bedöma riskbedömningen med hjälp av digitaliseringen då de kan granska större mängd, så då minskar även riskerna. En respondent menade att förr har man kunnat använda fel antydanden på riskbedömningen, men nu när man får bättre helhetsbild är det lättare att ge en exaktare riskbedömning.

Nästa fråga var ”*Hur har väsentlighetsbedömningen förändrats?*” Där höll alla respondenter med om att väsentlighetsbedömningen inte påverkats så mycket av digitaliseringen. En respondent som höll med om att det inte påverkat väsentlighetsbedömningen så mycket men att de ändå vågar höja mera på väsentligheten än att den skulle sänkas på grund av digitaliseringen, eftersom de förstår siffrorna bättre varifrån de kommer med hjälp av digitaliseringen.

Sedan undrade jag ”*Hur har den interna kontrollen förändrats av digitaliseringen?*” i denna fråga tycker de att interna kontrollen förbättrats eftersom de får en bättre helhet och uppfattning då de kan se hela materialet. Den interna kontrollen granskas lång via intervjuer och det kommer inte i samband med de digitala verktygen, så på så sätt har inte digitaliseringen påverkat så mycket.

Frågan ”*Hur har digitaliseringen på ditt företag påverkat revisionsprocessen?*” var alla eniga om att digitaliseringen har gjort att det blivit mera effektivt, snabbat upp revisionsprocessen i vissa avseenden och det har blivit smidigare process.

Till näst ville jag ta reda på *"Vilka delar i processen upplever du förändrats mest?"* där var svaren följande: verifikatgranskningen, möjligheten att granska analytiskt, hur man begär material har ändrats mest. Det har även ändrats att man får en mycket bättre helhetsbild nu än tidigare.

Sedan undrade jag om *"Använder du dig av dataanalyser i ditt revisionsarbete?"* i den frågan svarade alla respondenter ja.

När jag undrade *"Hur går processen till när du reviderar med hjälp av dataanalyser? Kan du kort berätta steg för steg, och använder du dataanalys genom hela processen?"* svarade en respondent att de har egna utvecklade program, och hen börjar med att begära material från kunden, sedan kollas analysen igenom och sedan dras det slutsatser. Stickprovs gör i behov.

Jag ville få fram det positiva med dataanalyser i frågan *"Vilka fördelar ser du med dataanalyser i ditt arbete som revisor? Kan du ge exempel?"* där var också svaren ganska samma att största fördelen är att man kan analysera hela materialet och inte enbart göra stickprover. Även att man får en bättre helhetsbild av alla verifikat, det hjälper även i rapporteringen till kunderna. Dataanalyserna hjälper även med mervärde åt kunderna eftersom man kan visualisera väldigt bra med hjälp av datan man får ut av analyserna.

Enligt analysverktyget som PWC använder hjälper dataanalyserna att visualisera, vilket leder till att man får bättre insikt och insyn i verksamheten. Analyserna hjälper även att kolla igenom hela materialet, vilket leder till att granskningen blir noggrannare gjord. (PWC, u.å).

Följdfråga på tidigare frågan, här ville jag veta vad det negativa med dataanalyserna är *"Vilka risker och nackdelar ser du med användningen av dataanalyser? Kan du ge exempel?"* "Det sämsta med dataanalyserna enligt respondenterna var att det kräver tid att få dataanalyserna att fungera, man behöver kunna tolka analyserna rätt.

Sedan ville jag få respondenternas åsikter på frågan *"Vilka är de aktuellaste förändringarna som sker inom revision just nu?"* här höll respondenterna med om att det är hela tiden mer och mer som digitaliseras. Mera automatisering av verifikatgranskning är något de börjar använda mycket mer de senaste åren och som är väldigt aktuellt nu. En respondent menar att ESG är något som är väldigt aktuellt och som hen tror att kommer läggas mera vikt på de kommande åren.

Med ESG, environmental, social and governance syftar man på miljö, socialt ansvar och bolagsstyrning. Det handlar om hur företaget hanterar sin riskhantering, hur företaget minimerar eventuella negativa effekter av deras verksamhet och hur företags produkter och tjänster bidrar till en hållbar utveckling. Med miljö delen syftar man på hur det som företaget producerar påverkar miljön. Med sociala ansvaret syftar man på hur företaget tar ansvar för sina anställda och samhället. Bolagsstyrningen syftar på hur företags utveckling gynnar aktieägare, anställda och samhället på lång sikt. (Nordea, 2021).

Slutligen bestod sista frågan av *”Hur tror du revisionsprocessen ser ut i framtiden?”* för att få veta vilka förväntningar respondenterna har på framtiden inom revision. Respondenterna tror att revisionsprocessen i framtiden kommer innebära mindre verifikatgranskning och mera analytisk genomgång. Överlag tror de att det kommer bli ännu mera digitalisering. En respondent menar att digitalisering, automatisering och dataanalyser kommer vara helt vardagligt, fast det redan är det nu men det kommer vara ännu mera vardagligt då. De tror även att analyserna kommer komma mer automatiskt än vad de gör nu. Revisionsarbetet kommer bli mera att analysera och tolka datan anser de.

PWC har även förväntningar att det processerna kommer digitaliseras ännu mera de kommande åren, bland annat mer väsentligt kraftigare processorer från datorer, mer molnbaserade lösningar och även att användningen av algoritmer kommer att öka de kommande åren. (Pwc, u.å) Enligt Valtionalouden Tarkastusvirasto kommer revisorn behövas även i framtiden eftersom revisorn är den som tolkar och ger mening åt resultaten av analyserna. (Valtionalouden Tarkastusvirasto, 2019).

7.1 Kritisk granskning

Om jag skulle gjort något annorlunda i den empiriska delen skulle jag valt att utföra alla intervjuer virtuellt i stället för att respondenterna hade valmöjligheten att antingen svara på frågorna via e-post eller via virtuell intervju. Två av tre svarade på frågorna via e-post, och med den tredje utfördes en virtuell intervju. Jag fick mycket mera utförliga svar via den virtuella intervjun i jämförelse med svaren via e-post. En av de största nackdelarna var att jag inte lyckades få ihop svar av alla Big 4 företag som var planen, men jag lyckades få svar från tre av fyra Big Four företag.

Jag anser att examensarbetets validitet är god, eftersom resultatet kan kopplas ihop till ämnet som jag undersökte i mitt examensarbete. Teorin och resultatet från intervjuerna stöder varandra. Reliabiliteten kunde varit högre genom att jag skulle haft flera respondenter som svarade på intervjufrågorna. Svaren som jag fick anses vara pålitliga eftersom det kunde kopplas ihop med teorin.

8 Sammanfattning

Framtidens revision är ett aktuellt ämne i och med att det skett en del förändringar inom branschen. Revisionsbranschen är även en av de branscher som blivit mest påverkad av digitaliseringens framfart. Revisionsbranschen behöver följa samhällets utveckling för att anpassa sig och behålla sin relevans. Målet med mitt examensarbete var att besvara följande forskningsfrågor:

- *Hur har revisorns roll förändrats på grund av digitaliseringen? (automatiserade processer som har effektiviserat revisorns arbete)*
- *Vilka är för- och nackdelarna med digitaliseringen inom revisionsyrket?*

Jag skall nu med hjälp av teorin och den insamlade empirin försöka besvara frågorna och sammanfatta.

8.1 Hur har revisorns roll förändrats på grund av digitaliseringen?

I den empiriska delen framkom det att revisionsarbetet har blivit mera effektivt med hjälp av digitaliseringen. Det finns mera möjligheter nu än tidigare, det har kommit nya system som underlättar och snabbar upp revisionen i de flesta fall. Det har börjats användas analysprogram och man får en bättre helhetsbild av revisionen än tidigare. Det har även blivit mera att revisorns roll är att granska och analysera materialet som dataanalyserna visar. Automatiseringen har bidragit till att man kan eliminera tidigare tidskrävande delar av arbetet. Det har blivit allt viktigare för revisorer att ha matematisk- och systemkunnande samt förmåga att analysera data.

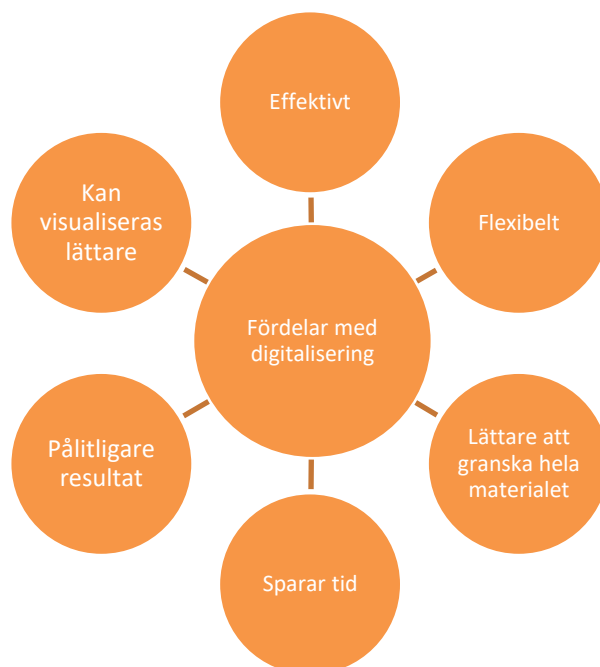

Figur 1: Sammanfattning av hur revisorns roll har ändrats på grund av digitaliseringen

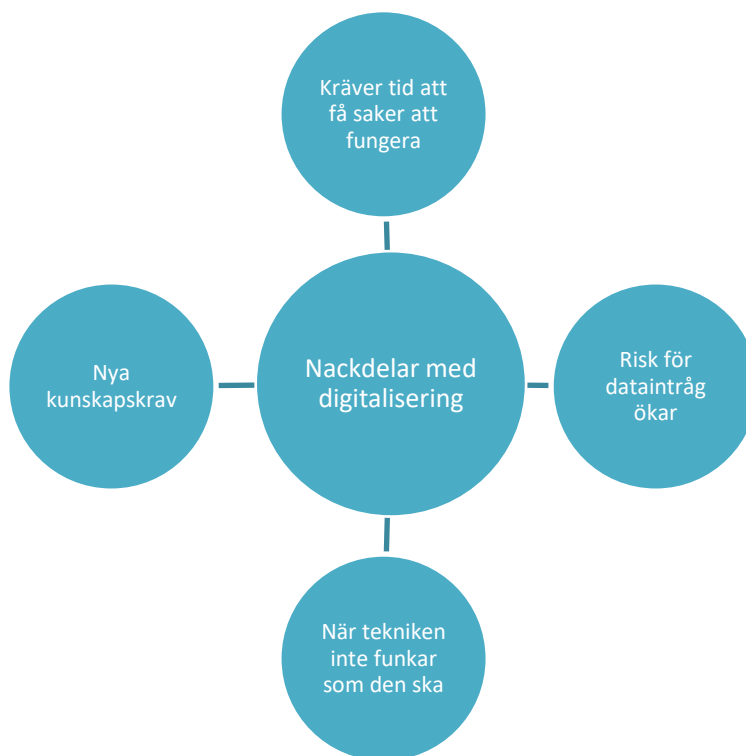
8.2 Vilka är för- och nackdelarna med digitaliseringen inom revisionsyrket?

De största fördelarna som framkom i den empiriska delen var att revisionsarbetet blivit mera effektivt och revisorerna sparar tid. En annan stor fördel är att det blivit lättare att granska hela materialet i stället för att endast göra stickprover. Flera respondenter menade även att resultatet blir mera pålitligt eftersom hela materialet kan granskas med hjälp av digitaliserade processer så som dataanalyser.

Nackdelarna som kom fram var bland annat att implementeringen av digitaliseringen kräver tid. Det kräver även tid att få allt att fungera som det ska. När processerna blivit digitaliserade och finns på molnbaserade tjänster ökar även risken för dataintrång, så detta är någon man behöver vara extra noga med. Det behövs även nya kunskapskrav i framtiden.

Figur 2: Sammanfattning av fördelarna med digitalisering inom revision

Figur 3: Sammanfattning av nackdelarna med digitalisering

Avslutningsvis tycker jag det varit väldigt lärorikt och intressant att skriva detta examensarbete. Jag har fått en bättre inblick i revision och hur digitaliseringen har påverkat revisionsbranschen. Jag vill även rikta ett stort tack till respondenterna som ställde upp på intervjun och min handledare Cilla Salo för handledningen.

9 Litteraturförteckning

- (2019). Hämtat från Suomen Tilintarkastajat: <https://tilintarkastajat.fi/blogit/data-analytiikka-pienissa-tilintarkastustoimeksiannoissa/>
- Almi. (2020). <https://www.almi.se/kunskapsbanken/tips-och-rad/vad-ar-digitalisering/>.
- Boillet, J. (2019). *Ernst & Young*. Hämtat från https://www.ey.com/sv_se/assurance/why-success-ai-audit-starts-with-asking-right-questions.
- Bryman & Bell. (2017). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*.
- Cairos Future. (2013). Hämtat från <https://www.far.se/globalassets/.pdf/framtidens-radgivning-redovisning-och-revision---kairos-futures-rapport.pdf>
- Carrington, T. (2016). *Revision*.
- Civilekonomen. (2018). Hämtat från <https://www.civilekonomen.se/aktuellt/digitaliseringen-staller-nya-krav/>
- Commerford, D. J. (u.d.). Hämtat från https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/64803/HARC_2020_paper_46.pdf
- Eklöv-Alander, G. (2019). *En bok om revision*.
- EY. (2021). Hämtat från https://www.ey.com/en_gl/assurance/how-the-auditing-profession-is-transforming-to-meet-future-challenges
- EY. (2021). Hämtat från https://www.ey.com/en_gl/assurance/how-the-auditing-profession-is-transforming-to-meet-future-challenges
- EY. (2021). https://www.ey.com/en_gl/assurance/how-the-auditing-profession-is-transforming-to-meet-future-challenges.
- EY. (u.å). Hämtat från https://www.ey.com/sv_se/digital
- FAR. (u.å.). Hämtat från <https://www.faronline.se/revision/redovisningsstandarder/>
- Future, K. (2016). <https://www.far.se/globalassets/pdf/framtidens-radgivning-redovisning-och-revision---kairos-futures-rapport.pdf>.
- IFAC, ISA320. (2019). Hämtat från <https://www.faronline.se/dokument/isa/isa/isa320/>
- Inc, G. (2013). <https://www.forbes.com/sites/gartnergroup/2013/03/27/gartners-big-data-definition-consists-of-three-parts-not-to-be-confused-with-three-vs/?sh=5d1b9d4842f6>.
- Infrastructure, O. C. (-). <https://www.oracle.com/big-data/what-is-big-data/>.
- Nordea. (2021). Hämtat från <https://www.nordea.com/sv/what-is-esg>

- Opsio. (2018). <https://www.opsio.se/big-data/>.
- PRH. (2019). Hämtat från <https://www.prh.fi/sv/revisionstillsyn/examen/revisorsexamenguide/revisorsexamina/kelpoisuuskoeulkomaillahyvaksytylletilintarkastajalle.html>
- PRH. (2021). Hämtat från https://prh.fi/sv/revisionstillsyn/revisionstillsyns_publicationer/arsrapporter_om_kvalitetsgranskningar/arsrapport_om_kvalitetsgranskningar_2019/ovriga_betydande_observationer_av_kvalitetsgranskningarna_enligt_ammesomrade/vasentlighet.html
- PWC (u.å.a). Hämtat från <https://www.pwc.se/sv/revision/revision-framtid.html>
- PWC. (u.å.b). Hämtat från <https://www.pwc.fi/fi/palvelut/tilintarkastus-ja-varmennuspalvelut.html>
- PWC. (u.å.c). Hämtat från <https://www.pwc.se/sv/revision/nyttan-med-revision-mindre-medelstora.html>
- PWC. (u.å.d). Hämtat från <https://www.pwc.se/revision>
- Ramboll. (u.å). <https://se.ramboll.com/press/artiklar/vad-ar-automatisering>.
- Revisionslagen 1141/2015
- Stadens Revisionsverk. (2019). Hämtat från <https://www.vtv.fi/sv/blog/digitalisering-utmanar-redovisningsrevisionen-av-statsforvaltningen/>
- Suomi.fi. (2019). Hämtat från <https://www.suomi.fi/foretag/ekonomiforvaltning-och-beskattning/bokforing-och-ekonomiadministration/guide/bokslut-och-revision/revision>.
- Tarkastusvirasto, V. (2019). Hämtat från <https://www.vtv.fi/sv/blog/digitalisering-utmanar-redovisningsrevisionen-av-statsforvaltningen/>
- Valtiotalouden Tarkastusvirasto. (2019). Hämtat från <https://www.vtv.fi/en/blog/digitalisation-challenges-central-government-financial-audit/>
- Visiolit. (2021). Hämtat från <https://www.visolit.se/artiklar/fordelar-och-nackdelar-med-molntjanster>
- Visma. (2021). <https://www.visma.se/blogg/vad-ar-rpa-robotic-process-automation/>.
- Wiklund. (2018). Hämtat från <https://www.civilekonomen.se/aktuellt/digitaliseringen-staller-nya-krav/>.

Bilaga 1 – Informationsbrev

Hej,

Jag heter Jessica Bertlin och studerar företagsekonomi vid Yrkeshögskolan Novia i Vasa. Jag skriver för tillfället mitt examensarbete inom ämnet revision och digitalisering.

Examensarbetets empiriska del består av en kvalitativ studie vilket betyder att jag kommer att använda mig av intervjuer för att utföra denna del av examensarbetet. Därav vänder jag mig till er för att fråga om ni skulle vilja medverka i en intervju och svara på några frågor via epost, går även att ordna en virtuell intervju om det passar bättre.

Om du väljer att svara på frågorna via e-post skicka helst svaren senast **5.11.2021** och om du vill att vi ordnar en virtuell intervju – ta kontakt så bestämmer vi en dag och tid.

Intervjufrågorna finns bifogat i ett separat dokument i mejlet.

Om det finns frågor eller oklarheter går det bra att kontakta mig på följande adress:

jessica.bertlin@edu.novia.fi

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning,

Jessica Bertlin

Bilaga 2 - Intervjufrågor

Inledande frågor:

1. Vad har du för titel och vilka är dina huvuduppgifter?
2. Hur länge har du jobbat inom branschen?
3. Vilken storlek av företag reviderar du mest? små, medelstora, eller stora (små: företag med färre än 50 anställda, medelstora företag: 50–249 anställda och stora företag med minst 250 anställda)
4. Jag kommer inte att nämna några namn i examensarbetet, utan respondenterna förblir anonyma, önskar ni även att företaget förblir anonymt?

Digitalisering (Med digitalisering syftar jag på automatiserade processer och sätt som effektiviserar jobbet)

5. Vad för typ av digitaliserade processer använder du dig av inom jobbet som revisor?
6. I vilka moment eller delar av revisionen passar automatisering bäst?
7. I vilka moment eller delar av revisionen passar inte automatisering?
8. Hur har digitaliseringen förändrat följande:
 - a) Hur har riskbedömningen förändrats av digitaliseringen?
 - b) Hur har väsentlighetsbedömningen förändrats av digitaliseringen?
 - c) Hur har den interna kontrollen förändrats av digitaliseringen?
9. Hur har digitaliseringen på ditt företag påverkat revisionsprocessen?
10. Vilka delar i processen upplever du förändrats mest?

Dataanalyser

11. Använder du dig av dataanalyser i ditt revisionsarbete? (Om ditt svar är **nej** på fråga 11 kan du fortsätta på fråga 15)
12. Hur går processen till när du reviderar med hjälp av dataanalyser? Kan du kort berätta steg för steg, och använder du dataanalys genom hela processen? Vad använder du dig av för program?
13. Vilka fördelar ser du med dataanalyser i ditt arbete som revisor? Kan du ge exempel
14. Vilka risker och nackdelar ser du med användningen av dataanalyser? Kan du ge exempel

Övrigt

15. Vilka är de aktuella förändringarna som sker inom revision just nu?
16. Hur tror du revisionsprocessen ser ut i framtiden?
17. Har du något att tillägga som jag missat eller andra tankar / funderingar kring detta?